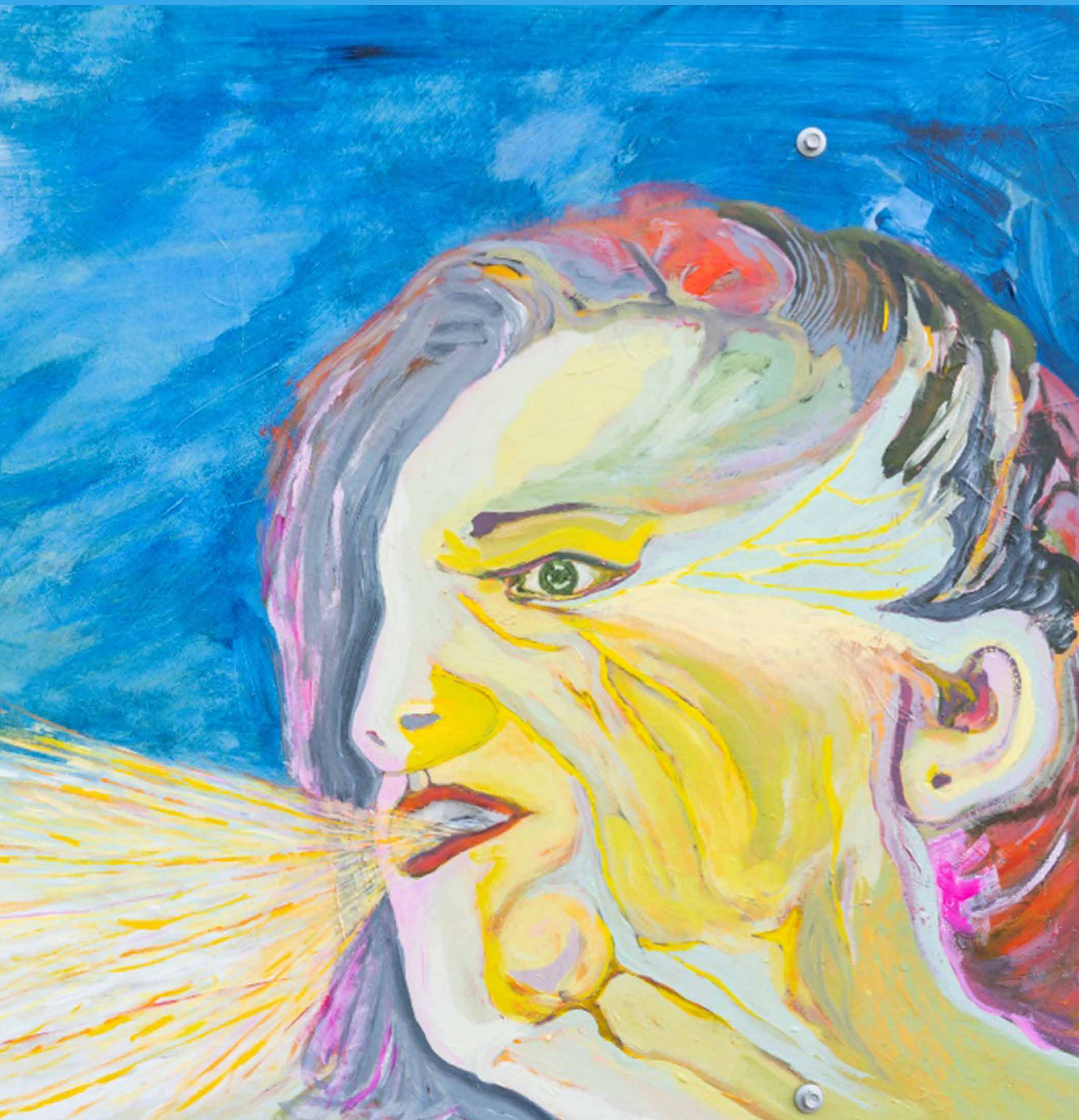

FRED OG FRIHET

Tidsskrift for Internasjonal kvinneliga for fred og frihet (IKFF)
84. årgang • nr. 4/2024

Klima for fred

Bildene har slått mot oss dag etter dag: Barna i Gaza som leter i ruinene av utbombede boliger, skoler, sykehus og flyktningeleirer, den raserte krigsfronten i Ukraina og Europas ødelagte kornkammer. Bak dette er bildene som ikke når fram – av flyktninger fra borgerkriger og konflikter skapt av tørke, flom og hungersnød.

FNs Sikkerhetsråd er handlingslammet og multinasjonale institusjoner for fredelig konfliktløsning er satt til side. På område etter område tar krigsretorikken over. Finansiering av bomber og krigsmateriell til kortsiktig, altødeleggende krig fortrenger forståelsen av den virkelige faren som truer kloden vår: Klimaendringene som ubønnhørlig forandrer livsgrunnlaget for natur, miljø, bosetting og matproduksjon.

Mange stiller fortvilet spørsmålet: Hvordan kan vi skape rom for samtaler om konfliktløsning og sameksistens som kan bygge opp en fredskultur igjen? Hva kan jeg gjøre? Hvordan kan vi bygge opp en fredsbevegelse som er sterk nok til å sette makt bak kravet om å bringe krigshandlinger til opphør og som kan sette dagsorden for en rettferdig fred?

IKFFs Kari Nes har oppsummert hvordan Berit Ås i sitt lange liv legemliggjorde hvordan fredsbevegelse skapes og kampen for fred føres:

- Skape slagkraft ved å organisere seg og handle sammen med andre.
- Identifisere og arbeide med kjernesaker over tid: Kampen mot atomvåpen og miljøforurensing knyttet til bruk av kjernekraft.
- Benytte kreativitet og et mangfold av virkemidler for å påvirke politikere og opinion – fra dikt og små symbolske aksjoner til policy-uttalelser og organisering av massedemonstrasjoner.

Artiklene i dette nummeret av Fred og Frihet omtaler aktiviteter som hver på sin måte

illustrerer ulike sider ved denne tilnærmingen og bruk av virkemidler.

I løpet av dette året har IKFF Oslo-Viken i større grad enn tidligere åpnet opp for fredssamtaler i ulike settinger som belyses «Samtaler om fred i det offentlige rom». Markeringen av Hiroshimadagen og kampen mot atomvåpen med fredsgudstjeneste i Sagene kirke var en samtale med et IKFF-medlem i et kirkerom.

Oslo-Viken har i flere år samarbeidet med Natur- og Ungdom og andre miljøorganisasjoner om åpne møter i forbindelse med Fukushima- og Tsjernobyl-merkedagene. Her har klima- og miljømessige konsekvenser av pågående krigshandlinger, atomvåpenopprustning og bruk av atomkraft vært belyst. I høst var det debattmøte på Nesodden som føyer seg inn i dette langsiktige arbeidet med å bygge allianser.

De tre siste møtene i IKFF-prosjektet «Dialog for varig fred og sikkerhet» som fikk støtte fra Forsvarsdepartementet, ble gjennomført i Oslo og Tromsø i september og i Hamar på FN-dagen 24. oktober. For IKFF var målet for prosjektet «å utvikle en allsidig debatt om forsvar og sikkerhet, inkludert dialog, fredelig konfliktløsning, avspenning og fredskultur». Sett fra IKFFs ståsted bidro møtene hver på sin måte til dette, men det er tankevekkende at det var vanskelig å få representanter for forsvaret i tale. I Tromsø inngikk møtet i det brede samarbeidet som omfattes av Fredsuka i Tromsø.

En annen type samarbeid er Yemane-nettverket som administreres av IKFF. Dette er et bredt samarbeid mellom organisasjoner på tvers av livssynsmessige og politiske skillelinjer om å stille krav overfor myndighetene og de politiske partiene om endringer i norsk asylpolitikk. Yemanedagen 8. januar 2025 skal brukes til å sette Yemane-nettverkets krav på samfunnets dagsorden med markeringer over hele landet.

• Elisabeth Koren

«No more Hibakusha»

Toshiyuki Mimaki er leder for grasrotorganisasjonen Nihon Hidankyo. De er en tydelig stemme for overlevende fra atombombene som USA slapp over Hiroshima og Nagasaki i 1945. Foto: Kyodo News / AP / NTB

Nobels fredspris for 2024 gikk til grasrotbevegelsen Nihon Hidankyo, som kjemper for ofrene fra Hiroshima og Nagasaki, og for at atomvåpen aldri skal bli brukt igjen.

• Berit Aasen

Bevegelsen ble startet i Japan i 1956 av Hibakusha, det vil si de overlevende fra atombombene som USA slapp over Hiroshima og Nagasaki i august 1945. Ett av målene er å sikre at atomvåpen aldri blir brukt igjen. Dette har de gjort ved å være en tydelig stemme fra ofrene som overlevde de voldsomme skadene atombombene gjorde i Japan. Ikke bare satt de som overlevde igjen med ufattelige skader og store dødstall, de ble også i mange tilfeller utstøtt fra samfunnet. Etter hvert ble det mange mindre lokale Hibakusha-foreninger som arbeidet for at ofrene skulle få oppreising og beskyttelse. I 1956 da det ble utført atomvåpenprøvesprengninger i Stillehavet, samlet de lokale foreningene i Japan seg sammen med ofrene for prøvesprengningene i en felles organisasjon, The Japan Confederation of A- and H-Bomb Sufferers Organisations, forkortet til Nihon Hidankyo.

Nihon Hidankyo har to målsettinger. Den første er å styrke sosiale og økonomiske rettigheter til alle overlevende, Hibakusha. Den andre er å sikre at atombomber aldri skal tas i bruk igjen, og advare mot de forferdelige lidelsene som rammer ofre for atombomber. Mottoet deres er “No more Hibakusha”.

I dag har mange av ofrene som overlevde, gått bort. Få er igjen. Bevegelsen har vært opptatt av å formidle erfaringene fra lidelsene videre til nye generasjoner. De har kontaktet politikere, hatt

åpne møter, og ikke minst hatt et aktivt arbeid mot skoler med skolebesøk og mobilisering av unge mennesker. Nihon Hidankyo arbeider for å få en sterkere involvering av etterkommerne etter de første ofrene for atombombene, slik at bevegelsen kan fortsette. Bevegelsen ser også Traktaten om forbud mot atomvåpen (TPNW, Treaty on the Prohibition of Nuclear Weapons) som en fortsettelse av arbeidet mot bruk av atomvåpen.

I dag deltar mange unge i Japan i arbeidet mot bruk av atomvåpen og for å styrke tabuet av bruk av atomvåpen i fremtiden. For en presentasjon i FN i Genève i Sveits kan dere se en ungdomsdelegasjon fra organisasjonen Peace Messengers fra Japan som snakker om de ødeleggende og lidelsene bruk av atombomber fører til:

[Japan students urge end to nukes in 1st visit to U.N. Geneva in 4 yrs](#)

Fakkeltog for Nobels fredspris 10. desember gikk fra Nobels fredssenter til Grand hotell for å hylle Nihon Hidankyo. Fakkeltog ble arrangert av Norges Fredsråd, Den internasjonale kampanjen for å avskaffe atomvåpen (ICAN), Leger mot atomvåpen, Nei til atomvåpen og Nobels fredssenter.

Les mer om prisutdelingen her: <https://www.nobelprize.org/prizes/peace/2024/225063-ceremony-speech-norwegian/>

Nobels fredspris 2024: [Nihon Hidankyo – Facts – 2024 - NobelPrize.org](#)

Nihon Hidankyo <https://www.ne.jp/asahi/hidankyo/nihon/english/index.html>

https://en.hiroshima-nagasaki-museum.org/?_gl=1*801t2d*_ga*MjEyMTI2MzAwNC4xN

Samtaler om fred

Forsvarsdepartementet bevilget i 2024 100 000 kroner til IKFF. Vi hadde søkt om midler til prosjektet «Samtaler om fred». Vi ønsket å bringe alternativer til militære løsninger inn i den forsvarspolitiske debatten. Midlene har vi brukt på fire møter rundt om i landet – Sandnes i april, Oslo og Tromsø i september og Hamar i oktober.

Møtet i Sandnes var omtalt i Fred og Frihet 2/24. Nedenfor omtales arrangementene i Oslo, Hamar og Tromsø.

«Er det ikke andre våpen enn våpen?»

Om arrangementet i Oslo

• Gro Standnes

IKFFs etterspørsel etter andre våpen enn våpen er verdensomspennende. Men Norden ligger nær opp til Russland – og har derfor en viktig rolle i det militariserede spenningsfeltet mellom stormaktene.

Som arrangører ønsket vi å få til en dialog mellom oss, som stiller oss bekymringsfullt negative til den enorme militære opprustninga i Norden – og politikere og militære som mener opprustning er den eneste farbare veien.

Det var et uheldig sammentreff at Stortingets forsvars- og utenrikskomité var på Svalbard-tur den dagen. Men det var direkte skuffende at våre henvendelser til Forsvarsdepartementets politiske ledelse med oppfordring om å sende en representant, ikke en gang ble besvart! Ganske oppsiktsvekkende – i og med at Forsvarsdepartementet finansierte prosjektet. Andre «forsvarsvenner» takket også nei.

Møtet ble holdt likevel holdt, og det ble vellykket. Trettifem deltagere fikk informasjon som blir fortiet, både i beslutningsdokumentene som Stortinget har forholdt seg til og i norske medier stort sett.

Møtet hadde tre innledere. Professor emeritus Ola Tunander ved Fredsforskningsinstituttet innledet om Russisk militær tenkning og Nord-Europa, journalist og IKFF-medlem Bitte Vatvedt innledet om spenningen i nordområdene og konsekvensene for Norge, og Philippe Bédos fra Nei til atomvåpen innledet og svarte ja til at det har vært «Taktskifte i norsk atomvåpenpolitikk». Dette var innledninger som alle ga god dokumentasjon for at norsk og vestlig opprustningspolitikk ikke trygger. Etter innledningene presenterte møteleder, Liss Schanke, sitater fra proposisjonen som lå til grunn for det enstemmige stortingsvedtaket om Forsvarets langtidsplan 2025-2036 og Forsvarsforliket – vedtak som uten forbehold dokumenterer en klokkestro på akkurat det motsatte. Av dette ble det god debatt.

«Dialog for varig fred og sikkerhet»

Om arrangementet i Hamar

• Gro Standnes og Inger Karin Ødegaard

Skoleelever med budskap til nålevende og framtidige generasjoner

Møtet ble åpnet av elever fra Rollsløkka skole, som framførte en appell, forfattet av skolens elevråd i anledning FN-dagen. Appellen minnet oss om betydningen av å se på hverandre som ressurser, og at mangfoldet er en berikelse på tvers av nasjonalitet, språk og kultur.

Innledere fra forskjellige ståsteder

Det var to innledere: Distriktssjefen i Opplandske Heimevernsdistrikt 05, oberstløytnant Svend Roger Ovenstad, og vår egen Bitte Vatvedt, frilansjournalist og mangeårig fredsaktivist.

Svend Roger Ovenstad holdt innledning med tematittel *Heimevernet er fredens forsvarer i en ny sikkerhetspolitisk virkelighet*. Han framhevet følgende: «I dagens verden er Heimevernet en avgjørende komponent for å beskytte sivilsamfunnet og opprettholde stabilitet. Vi i HV-05 er stolte av å stå i førstelinjen for lokal sikkerhet og beredskap. Gjennom samarbeid, teknologi og en forståelse for både militære og sivile behov, kan vi sikre at Norge forblir et trygt og fredelig samfunn.»

Bitte Vatvedts tema var stilt i spørsmåls form; *Truer amerikanske baser i Norge vår sikkerhet? Planlegger USA å ha atomvåpen på de norske basene?* Hun svarte selv «ja», ved å påpeke at: «USAs stormaktstrategi for basene i Norge og Norden er å kunne reagere raskt, uforutsigbart og fleksibelt – om nødvendig mot Russland og Kina samtidig. Strategien forutsetter raskt tilgjengelige konvensjonelle- og atomvåpen, integrert. USAs baser

handler ikke om norsk sikkerhet, men kun USAs stormaktshegemoni. Hvordan kan det norske Forsvaret og befolkningen forberede og forsvare seg? Hva vet vi om USAs planer og bruk av vårt land i møte med vår nabo Russland. Som naboer er norsk og russisk sikkerhet udelelig».

Panel samtale med lik konklusjon men helt ulike løsninger

Møtet ble avsluttet med en panel samtale mellom de to innleiderne og Tuva Rognås Strømmen, fylkesleder i AUF Innlandet og kommunestyrerepresentant i Nord-Aurdal kommune, og Stig Vaagan, leder for Hamar Venstre og fylkestingsrepresentant i Innlandet. Gro Standnes var samtaleleder. Det viste seg at de tre, som ikke tilhørte IKFF, stilte seg bak den vedtatte kraftige økningen i militær opprustning. Men på et avsluttende ja/nei-spørsmål; «Tror du at den pågående opprustningen i verden vil føre til varig fred?», svarte alle tre nei. Så alle hadde samme konklusjon! IKFFs jobb blir derfor å vise nødvendigheten av at allmenhet og politikere begynner å diskutere virkemidler som folk tror vil føre til varig fred.

Samtale om geopolittikk, fred og avspenning

Om arrangementet i Tromsø

• *Bi Haavind*

Åttifem Tromsøfolk møtte opp i Sparebankens festsal 23. september da Fredsuka i samarbeid med IKFF arrangerte samtale og debatt om den geopolitiske situasjonen og freds- og avspenningsarbeid i nord. Kai Eide, Amy Brox Webber, Anja Salo og Linda Solstrand Dahlberg deltok med innlegg og i panelet. Utgangspunktet for fredssamtalen var

den geopolitiske situasjonen som har svingt fra nedrustning, avspenning, samarbeid og god kontakt mellom folk og stater, til massiv opprustning og avskrekking, og brudd på nesten all kontakt mellom Russland her i nord. Hvordan påvirker rivalisering mellom stormaktene og krigene i Europa og Midt-Østen oss her i nord?

Det ble en meget kunnskapsrik og engasjert debatt, der også flere fra salen deltok i debatten om hva som skal være innholdet i freds- og avspenningspolitikken framover. Vi kan ikke bare satse på militær opprustning, det må satses på å utvide diplomati, samarbeid og tillit mellom folk. Vi må utvide grunnlaget for å løse felles utfordringer innen klima, miljø, ressursforvaltning, fiskeri og forskning. Et tema som opptok mange, var hvordan vi skal utvikle kontakt som folk og naboer i nord med felles interesse i å unngå krig og atomvåpenopprustning i våre områder. Hva er det beste forsvar og totalberedskap, og hvordan gjenskape tilliten mellom folk i nord?

Innledere og paneldeltakere på samtale om geopolittikk, fred og diplomati: Moderator Kine Olsen FN-sambandet Nord, Kai Eide, tidligere diplomat og politiker, nå aktiv samfunnsdebattant; Amy Brox Webber, medlem i Forsvarskommisjonen fra 2023, Kirkenesbeboer og leder av Finnmark SV; Anja Salo, som har jobbet med norsk-russisk samarbeid i over 15 år og nå med fersk masteroppgave i fred og konfliktløsning fra Norges arktiske universitet/Tromsø om hvordan krigen i Ukraina har påvirket sikkerhet og tillit blant innbyggere i Sør-Varanger kommune. I tillegg deltok Linda Solstrand Dahlsberg, UDs representant i Arktisk råd med innlegg om vitenskapsdiplomati.

Her er diplomaten Kai Eides råd:

- Vi må unngå å brenne alle broer! Vi skal leve sammen igjen!
- Vi må holde fast ved lavspenningspolitikk i nord!
- Vi må unngå å bidra til apokalyptiske fremtids-scenarier!
- Vi må bidra til en prosess for varig fred i Ukraina og Midtøsten!
- Vi må bidra til å gjenopprette/styrke en bred internasjonal dialog!
- Vi må motstå politisk polarisering og skape samling om politikken!

Dette er temaer Fredsuka og IKFF-Tromsø vil følge opp i flere arrangementer framover.

Statsbudsjettet 2025

• Gro Standnes

Sammen med Bestemødrene for fred, Fredsinitiativet 2022, og Stopp NATO arrangerte IKFF en demonstrasjon foran Stortinget 30. oktober.

Paroler:

- Stopp opprustningsvanviddet!
- Velferd, ikke våpen
- Klimasatsing, ikke krigsbudsjett
- Ingen våpen til Israel

19 organisasjoner støttet arrangementet inkludert Rød Ungdom og Sosialistisk Ungdom og flere ungdomsorganisasjoner i miljøbevegelsen.

Les mer her:

<https://www.ikff.no/viktig-fredsdemo-i-oslo-30-oktober/>

Norsk våpeneksport – en svært dårlig og en litt god nyhet

• Gro Standnes

Årlig legger regjeringa fram en stortingsmelding om norsk våpeneksport året før. Årets melding viser en ikke uventet økning i våpeneksporten fra Norge – til store protester fra samtlige frammøtte freds- og menneskerettighetsorganisasjoner i høstens komitehøring. IKFF var den eneste organisasjonen som uttrykte bekymring for at Stortinget i 2024 besluttet at våpenindustriens lisenssøknader om våpeneksport til Ukraina skal vurderes av et eget direktorat under Utenriksdepartementet, og ikke av departementet selv.

IKFF påpeker at dette nye regelverket innebærer en alvorlig og udemokratisk maktforskyvning når det gjelder våpeneksport til Ukraina. Dette, fordi

skjønnsvurderinger av søknadene skal foretas av byråkrater, styrt av en ansatt direktør, og ikke av et departement som er ledet av en politisk valgt statsråd.

Den litt gode nyheten ble publisert 9. november av NRK: «Norge har, som eneste vestlige land, nylig undertegnet et brev til FNs generalsekretær om å forby all forsendelse av våpen til Israel, som skal brukes på de okkuperte områdene.» På vegne av leserne av Fred og Frihet er det vel bare å si at nyheten hadde vært langt bedre om kravet gjaldt all våpeneksport til Israel – for det er vel svært vanskelig å få kontrollert hvor våpnene blir brukt?! Det ligger likevel et lysglimt i at Norge har avveket fra å være 100% ukritisk til vestlig styrt våpeneksport ... kanskje?

GIVE PEACE A CHANCE!

Rapport fra Fredsuka i Tromsø.

• *Bi Haavind*

Fredsuka i Tromsø gikk av stabelen 20. – 29. september og på FN-dagen 24. oktober under tittelen Give peace a chance i samarbeid med og med bidrag fra IKFF og over 20 andre organisasjoner, samt flere artister og enkeltpersoner. Fem forskjellige seminarer/samtaler og en rekke andre arrangementer belyste ulike former for fredsarbeid lokalt, nasjonalt og internasjonalt, med temaer som:

- **Geopolitikk** – fra avskrekking til avspenning og diplomati. FNs viktige rolle. Denne omtales nedenfor.
- **Lokalpolitisk samtale** om Tromsøs fredspolitik – fra opptrapping av atomvåpen til hvordan Tromsø som vennskapsby med Gaza skal bidra til å stoppe Israels bombing av Gaza og annektering av Vestbredden.

- **Beredskap for fred** og styrking av sivilsamfunnene og ikkevoldelig motstand – i fredstid og under krig.
- **FNs internasjonale dag for totalforbud mot atomvåpen** – om Nord-Norge i ildlinjen mellom Kolabasen og amerikansk militær opptrapping i havområdene og nye militærbaser i Norden. Norden som atomvåpenfri sone og støtte til FN-traktaten mot atomvåpen som Tromsø kommunestyre har gitt støtte til, er to viktige saker framover.
- **Fred gjennom kunst og kultur og ord:** Fredskonsert, fredsutstilling, fredsgudstjeneste, fredsfilm, Fredsvarden og storarrangement med fredspepperkaker og ungdomsappeller.

Les mer om Fredsuka i Tromsø på IKFF sin nettside:

<https://www.ikff.no/tromso/>

Samtaler om fred i det offentlige rom

• *Arnny Floden*

I løpet av dette året har IKFF Oslo/Viken i større grad enn tidligere åpnet opp for fredssamtaler i ulike settinger. Her vil vi se litt nærmere på tre eksempler: Elefantaksjon med folkemøte, Deltagelse i kunstprosjekt og Fredshapping.

Elefantaksjon med folkemøte

I februar startet Nedrustningsgruppa aksjoner i noen av Oslos bydeler. Først ute var bydel Mortensrud hvor vi stilte oss opp en lørdag utenfor kjøpesentret med elefanten, kroppsplakater og kort til utdeling, samt et bord og ei postkasse hvor folk kunne skrive ned og levere sine tanker om fred i tekst eller tegning. Det ble også informert om et folkemøte på Deichman-filialen noen uker senere. Gjennomgangstemaet var militariseringens ødeleggelse av klima og miljø og krav om å stoppe bombingene av Gaza.

Mange var nysgjerrige og interesserte og hadde litt av hvert å uttrykke på vennligsinnede måter. For familier med barn var det stas med en elefant på torget i Mortensrud. Det ble et hyggelig avbrekk på handleturen for mange, men det barna uttrykte gjennom tegninger kunne være dystert. Det bor mange innvandrere i Mortensrud bydel og noen av dem har flyktet fra krig og undertrykkelse.

Før møtet på Deichman-filialen hadde bibliotekarene hatt en bokutstilling relatert til temaet, og det ble hengt opp tegninger og tekst fra de to lørdagene hvor folk hadde besøkt standen på torget. Det var 20-25 personer tilstede på møtet hvor det var en god og åpen stemning og anledning til at hver og en kunne tenke fritt om klima, fred og frihet.

Senere på våren hadde aksjonsgruppa et lignende opplegg på Tøyen. Her måtte folkemøtet sløyfes på grunn av at biblioteket var opptatt på ønsket tidspunkt. Til gjengjeld ble standen utvidet med

Freds- og miljøelefanten har vært med på flere aksjoner i Oslo og Akershus dette året. Her fra Mortensrud torg i Oslo.

et «Fredskontor» hvor det var anledning til å sette seg ned ved et bord og snakke sammen. Det er planer om å nå ut til flere bydeler i løpet av høsten.

Deltagelse i kunstprosjekt

Kunstneren Gitte Sætre er i gang med et mangeårig kunstprosjekt hvor det blant annet lages en 15 meter lang frise. Her vil vi omtale en liten del av prosjektet: et åpent møte om fredskultur i samarbeid med Nobels fredssenter som ble avholdt i slutten av mai i år. Sammen med Ingeborg Breines ledet Gitte Sætre en samtale om fredskultur. På scenen satt et panel som representerte ulike samfunnsområder. Fra utdanningsfeltet deltok tidligere leder i Utdanningsforbundet Steffen Handal, fra Kirken deltok biskop Kari Veiteberg og fra kunstfeltet deltok filmskaper Erik Poppe. Det ble en reflekterende og til dels personlig samtale om hvordan fredskultur ser ut og hva som preger oppfatningen av fredskultur på de ulike samfunnsfelt.

Mitt inntrykk etter å ha snakket med noen av deltakerne, var at for noen av de tilstedeværende ble det en god, nesten hellig stund, som inspirerte til egne tanker. For andre kunne det bygge seg opp en utålmodighet etter handling.

Fredshapping

I august inviterte to IKFF-medlemmer, Gro Slettemark og Lisbet Norderhaug Kirli, til et åpent, utradisjonelt og kreativt møte om fred og fredskultur på Asylet i Oslo. De to ønsket en

annen tilnærming til temaet enn den vanlige. De ville vekke følelser og ta i bruk innlevelsesevnen. En del av møtet var derfor viet det de kalte «Åpen scene» hvor deltakerne kunne komme med egne innspill, dikt, musikkinnslag eller lignende. Gro som har bakgrunn fra psykodrama, ledet en runde med tom stol, en Morenoteknikk, hvor deltakere kan enten ta plass i den tomme stolen, eller snakke til den tomme stolen hvor de har plassert en de gjerne vil si noe til, en de beundrer, eller en de er sint på eksempelvis.

Mange av de omkring femti deltakerne var begeistret etter møtet, og vi fikk flere nyinnmeldte.

Oppsummering

Hva har disse møtene felles? Et kjennetegn, mener jeg, er autentiske møter mellom mennesker, hvor det er rom for den enkeltes subjektive oppfatninger. Det deles informasjon og tanker, men det er ikke programmessig bestemt hva innholdet består av. En kan si at det inviteres til og skapes rom hvor hver enkelt som trer innenfor kan delta med både hjerte og hode. I grunnen en slags improvisasjon.

Helt enkelt å få til, er det ikke. Å skape rom som er trygge nok til at folk som ikke kjenner hverandre våger å gi av seg selv og tenke høyt og fritt, er ingen selvfølge. Antakelig er det noe i det som gode jazzmusikere hevder: «Improvisasjon krever svært grundig forberedelse.»

Takk til Bente Lund, Ingeborg Breines, Gro Slettemark og Lisbet Norderhaug Kirli for inspirerende samtaler og bidrag med stoff til denne artikkelen. Arny Floden.

Med elefanten på Nesodden

• *Torhild Hellstrøm*

Nedrustningsgruppa i IKFF Oslo-Viken var med i planleggingen og gjennomføringen av møtet KRIGENS FORURENSING på Nesodden bibliotek 7. september. Sentral her var Gro Standnes. Vi startet opp med å synliggjøre oss på Tangen senter med vår store elefant blåst opp til full størrelse. I ly av elefanten delte vi ut løpesedler sammen med IKFFere fra Nesodden.

Samtidig med vår aksjon foregikk det en stor matmesse som trakk folk. Derfor var det mange folk i området og de tok villig imot våre løpesedler. Aksjonen varte i omkring to timer.

Deretter fant omkring 30 personer veien inn til vårt annonserte møte «Krigens forurensning».

Nataliia Gerasymenko fra GRID-Arendal, et internasjonalt miljøinformasjonssenter støttet av de forente nasjoners miljøprogram – UNEP (United Nations Environmental Programme), holdt innledning fra den rapporten der hun har vært medarbeider. Rapporten sammenstiller det som undersøkelser har avdekket om forholdene i jordbunnen i Gaza etter Israels bombing og konkluderer med at det ikke er mulig å bruke denne jorda på flere tiår. UNEP har ansvar for publisering av rapporten fra 2024. Analyse av bomba jord i Ukraina har også vist samme forhold. Begge rapporter er publisert på GRID-Arendal sine sider: <https://www.grida.no/>.

IKFFs Aase Møller Hansen holdt innlegg fra sin bok «Trygghet for hvem», i nytt opptrykk i 2022, som omhandler det meningsløse ved krigshandlinger og krigsindustriens klimakonsekvenser.

Etter to gode innlegg ble det en paneldiskusjon med Arild Rønsen fra Klassekampen som ordstyrer. I panelet deltok Ingvild Kongshaug Johannessen fra Natur og Ungdom, Daniel Evjebråten (AUF) og lokalpolitikere Olga Papalexioiu (Rødt), Øystein Fossbråten Wenersgaard (SV) og Tage Slind Jensen (Høyre). Panelet diskuterte temaer fra rapportene til Nataliia Gerasymenko og fra boka til Aase Møller Hansen. Det var også innlegg fra salen.

I ettertid ble hele aksjonen beskrevet som meget vellykket, ikke minst i KK-spalten til Arild Rønsen. Takk til alle.

GRID-Arendal er en [stiftelse](#) som ble opprettet i 1989 av [Miljøverndepartementet](#) og [FNs miljøprogram – \(UNEP\)](#). <https://www.facebook.com/ArendalGRID/>

Skjer i Agder

• Kristine Tøsse

«Fredspropaganda» i Åseral

På FNs fredsdag 21. september var det duket for åpning av vandretstillingen «fredspropaganda» i Åseral ved Minne kultursenter. Utstillinga har vært et samarbeid med biblioteket og husflidslaget, der biblioteket har stilt med lokaler, riggehjelp, kaffe, flotte gaver til foredragsholder Hilde Solberg og Aslak Storaker. Husflidslaget stilte med kake, kringle, og fruktfat.

Kristine Tøsse ønsket velkommen på vegne av IKFF Indre Agder, før Hilde Solberg overtok og presenterte utstillinga. Hun tok også opp ICAN-arbeidet og hvordan norske kommuner kan jobbe om de ønsker å bli en ICAN-kommune. ICAN Citizens Appeal er et globalt opprop der byer og lokalsamfunn viser sin støtte til FNs forbud mot atomvåpen.

Videre overtok Knut Straume fra FN-sambandet sør via teams. Han snakket om fredsarbeid i FN og hvor mange ulike arenaer de jobber på.

Avslutningsvis stilte Aslak Storaker opp med et tankevekkende innlegg om dagens situasjon. For å få fred, så må det investeres i fredsarbeid, kunnskap om fredsarbeid og et ønske om å ville

arbeide for fred. Aslak Storaker er aktiv i lokalt fredsarbeid, og er blant annet styremedlem i Det internasjonale fredsbyrået (International Peace Bureau, IPB). Omkring 20 personer var til stede.

Dagen før åpningen var ungdomsskolen ved Åseral skole på Minne og fikk presentert utstillingen og historiene til de ulike plakatene.

«Fredspropaganda» til Arendal

Laurdag 12. oktober vart utstillinga «Fredspropaganda» opna i Arendal bibliotek. Hilde Solberg presenterte utstillinga. Audgunn Oltedal heldt eit innlegg om «Krig skaper flyktingar. Yemane-nettverkets aksjon for en meir human asylpolitikk». Det var diktlesing ved Helga Lid Ball og song ved Jan Egil Hagli. Kristin Hem og Evy Jordell i Fredslaget Sør hadde vore i Kuben i Arendal og funne protokoll om fredsarbeid på 1930 talet. Tittelen på deira innlegg var; 'Ingen våpen til Bolivia' – glimt fra *Arendal og omegns fredslag* sitt arbeid på 1930-talet. (Dette kommer i neste nummer av *Fred og Frihet*). Over 40 personar deltok på opningsarrangementet.

Mens utstillinga stod i Arendal bibliotek (12.10-31.10) brukte Rima Otilia Qvale den i undervisninga si. Ho tok ein klasse med til biblioteket, dei såg utstillinga, og Rima gav elevane oppgåve knyta til plakatane.

Hilde Solberg, leder i IKFF-Stavanger, presenterer utstillingen Fredspropaganda på Minne kultursenter i Åseral. Foto: Kristin Tøsse og Tove Larsen

Bamser for fred - fred for barn

I uka etter åpningsarrangementet hadde Britt Tørå, Unni Lyngstad og Tunne Torstveit bamse-aksjon i gatene i Arendal. Vi spurte: Hvordan fant dere på å lage en slik aksjon? Hva gjorde dere – helt konkret?

• *Tunne Torstveit skriver:*

Det begynte med at jeg fikk tilsend bilder av Internasjonal Kvinneliga for Fred og Frihet sin «Kosedyr for Gaza»-aksjon i Trondheim. Jeg synes det var veldig inspirerende og fikk med meg Fredslaget Sør for å få til noe lignende her. Vi kalte aksjonen *Bamser for fred – fred for barn*. Vi valgte å fokusere på FN, og at alle barn har like rettigheter. Bamsene fikk laminerte lapper, noen med navn på barn drept i Gaza og sitat fra FNs barnekonvensjon. Alle bamsene hadde palestinaskjerp og noen flagg. FN har konkludert med at Gaza er det farligste stedet i verden for barn. Bamsene ble hengt opp med ståltråd rundt i byen på stolper og benker. De skulle henge en uke. Vi fikk en hel side i lokalavisa og mye positiv tilbakemelding. Bamsene ble dessverre tatt ned etter 5 dager. Vi vet ikke hvem som gjorde det. Målet med aksjonen var jo å få folk til å stoppe opp å tenke: «Dette er ille. Kan jeg gjøre noe?»

Vi har fått nye medlemmer i fredslaget på grunn av aksjonen. En dame ga oss 10 bamsere da hun leste at noen hadde tatt dem ned. Nå håper vi at bamsene kan brukes i andre byer. Kanskje er Mandal neste?

https://www.facebook.com/story.php?story_fbid=122173241516090055&id=61552701674500&_rdr

Ideen til aksjonen 'Bamser for fred-fred for barn' fikk Tunne Torsveit, Brit Tørå og Unni Lyngstad fra Berit Rusten i IKFF-Trondheim. Foto: Amina Bitar, Tunne Torsveit og Kristin Hem

IKFF Tromsø stiftet 17. oktober!

• *Bi Haavind*

Vi er flere medlemmer av IKFF som bor i Tromsø, men det manglet et lokallag. Flere av oss jobber med Fredsuka i Tromsø, men vi syntes også det er behov for en kunnskapspool og en spydspiss i fredsarbeidet, slik IKFF er. Vi innkalte til åpent stiftelsesmøte for IKFF-Tromsø 17. oktober. Der diskuterte vi en rekke saker som vi ønsker å arbeide med, flere av dem i samarbeid med Fredsuka og andre i Tromsø:

- Boksamtale med Ingeborg Breivik i november.
- Familiearrangement med barneaktiviteter.
- Samarbeid med kunstnere i Tromsø om en utstilling om fredskunst.
- Samarbeid med musikkgruppa Fredsdepartementet om Pop-up fredssenter i Tromsø.
- Invitere Thorbjørn Jagland til Tromsø, i lag med lokale politikere om temaet KRIG ER IKKE UUNNGÅELIG!

- Være med å etablere «Fredsbyen Tromsø». Lage et fredsting – en lokal variant av Fredsdepartementet?
- Bygge brede allianser for å få Tromsø – Troms og Norden som atomvåpenfri sone.
- Viktige markeringsdager våren 2025: Yemanedagen 8. januar, Kvinnedagen 8. mars, krigsdagen 9. april og frigjøringsdagen 8.mai.
- Samarbeid om fredskunnskap med Fredsuka, Senter for fredsstudier ved UiT og andre.

Vi valgte følgende styre: Ingvild Austgulen, leder, Jorid Junttila og Grethe Hoel, styremedlemmer. Vi har allerede fått noen nye medlemmer av IKFF Tromsø! Og vi vil gjerne samarbeide og ha kontakt med andre IKFF-medlemmer i Troms og i Finnmark, og med IKFF i Bodø og i Nordland. Vi har mange felles utfordringer for en freds- og avspenningspolitikk her nord.

Barn og unge kan bidra til fred – i dagliglivet og internasjonalt

• *Annette Giertsen*

Redd Barnas internasjonale arbeid har som mål å sikre barns rettigheter, som rett til helse og utdanning, til beskyttelse inkludert barn i væpnete konflikter, og medvirkning. I 2006 bestemte organisasjonen at arbeidet på de ulike områdene skulle gjennomgås, jeg hadde ansvaret for temaet barns rett til medvirkning. Det innebar at vi tok utgangspunkt i det barn hadde uttrykt var viktig for dem, og at de deltok i dette arbeidet. I gjennomgangen av temaet barn i væpnete konflikter, hadde flere av barna uttrykt at de vill leve i fred og at de ville delta. Dette ble utgangspunktet for gjennomgangen av temaet barns rett til deltakelse.

Deltakerne var i alderen 13 til 18 år og fra ulike land og verdensdeler. De var med i Barneklubber der de bodde. Klubbene hadde en voksen leder, oppgaven deres var blant annet å informere barn og unge om deres rettigheter, gjøre rettighetene kjent og fremme dem sammen med medlemmene i Barneklubben. Slik lærte klubb deltakerne om rettigheter de har, og de fant måter å følge dem opp på.

I dette arbeidet brukte vi flere forskjellige «verktøy». Verktøyene ga mulighet til å undersøke motsetninger og konflikter i dagliglivet, utforske og få mer innsikt i ulike situasjoner og sammenhenger, og til å finne ut hva det vil si for barna å leve i fred og hvordan de kan bidra. Deltakerne gikk i grupper på 6-8 personer og skrev sine svar på et felles ark. Hver gruppe presenterte så svarene sine for de andre gruppene. Svarene kunne gi grunnlag for felles oppfølging. I denne måten å arbeide på er det ikke snakk om riktige eller gale svar, men svarene må være relevante. - Her viser jeg ett av mange verktøy vi brukte:

Utforsking av å leve i konfliktfylte og fredelige omgivelser

De fleste verktøyene kan brukes til ulike formål. Her bruker vi «*Utforsking utfra et tre*», som kan

brukes både til å finne ut hvordan det er å leve i konfliktfylte og i fredelige situasjoner og miljøer.

Utforsking av å leve i konfliktfylte miljøer:

Et tre tegnes opp på et stort ark som henges opp på veggen eller legges på gulvet. Deltakerne får penner å skrive med. Det stilles tre spørsmål, hvert av spørsmålene kan ha flere svar:

- Hvordan viser konflikter seg i dagliglivet? – svarene skrives ved stammen
- Hva er årsaker til konflikt? – svarene skrives ved røttene
- Hvordan er det å leve med konflikter, hvilke konsekvenser har det, hva fører det til og hva gjør det med oss som enkeltpersoner, familier og grupper? - svarene skrives ved trekronen.

Hver deltaker skriver sine svar direkte på arket eller på lapper som festes på den felles tegningen, eller en deltaker skriver for alle. Når alle har skrevet svarene de ønsker, kan de brukes som grunnlag for planlegging utfra spørsmål som: Hva er de to eller tre viktigste temaene som er nevnt? For hvert tema kan det lages en plan for oppfølging: *Hva kan gjøres, Hvordan, med Hvem, Når og Hvor?* Dette kan så følges opp av barneklubbene.

Utforsking av å leve i fredelige miljøer:

Igjen tegnes et tre på et stort ark som henges opp eller legges på gulvet. De samme form for spørsmål stilles og hvert av spørsmålene kan ha flere svar:

- Hvordan viser fred seg i dagliglivet? – svarene skrives ved stammen
- Hva er årsaker til at det er fred, hva må til for å få fred? - svarene skrives ved røttene
- Hvordan er det å leve i fred, hvilke konsekvenser har det, hva fører det til og hva gjør det med oss som enkeltpersoner, familier og grupper? – svarene skrives ved trekronen.

Også her kan svarene brukes som grunnlag for handling. Det starter med å finne frem til de to eller tre viktigste temaene som er nevnt. For hvert tema settes det opp en handlingsplan: *Hva kan gjøres for å oppnå fred? Hvordan? Med Hvem? Hvor? og Når?*

Arbeidet utviklet seg ved at vi fant fram til forskjellige verktøy. Ved å se på reaksjoner vi fikk fra deltakerne, vurderte vi om resultatene ga grunnlag for oppfølging. Det gjorde de.

Dette arbeidet startet i tre land i tre verdensdeler. Antall land økte og vi gikk over til regionale samlinger, med flere land fra samme region. Vi hadde også et globalt seminar, det var forberedelser til en reise til New York for å drive påvirkningsarbeid overfor FN og andre internasjonale organisasjoner. To ungdommer fra hver verdensdel var med og la frem erfaringer og resultater fra arbeid med konflikter og for fred. De sa fra at de mente det trengtes en FN resolusjon som åpner for at også ungdom får mulighet til å delta i nasjonalt og internasjonalt arbeid for fred.

Vi startet arbeidet som én organisasjon og endte med å samarbeide med fire andre internasjonale organisasjoner. Dette samarbeidet foregikk i tre land og tre verdensdeler (se *Evaluation of Child and Youth Participation in Peacebuilding – Nepal, Eastern Democratic Republic of Congo and Colombia* (2015), tilgjengelig på Google).

Resultater fra det siste arbeidet ble del av et globalt påvirkningsarbeid overfor FNs Sikkerhetsråd, og bidro til vedtak av flere resolusjoner som åpner for at ungdom, også de under 18 år, skal inkluderes i landenes fredsarbeid.

Rapporten som fra dette samarbeidet – nevnt ovenfor – peker blant annet på betydningen av å inkludere ungdom tidlig i fredsarbeid, og har forslag til hvordan det kan gjøres.

Alt i alt inkluderte dette arbeidet barn og unge fra 20 land og fire verdensdeler og foregikk i 10 år. Utfra resolusjonene i Sikkerhetsrådet blir barn og ungdoms deltakelse i arbeid på dette området fulgt opp av et internasjonalt nettverk i FN, *The Global Coalition for Youth, Peace and Security* <https://www.youth4peace.info/node/347>).

Arbeidet er nærmere beskrevet i boka *Frigjørende pedagogikk*, kapittel 3, Kolofon forlag, 2024, utg. 2.

Annette Giertsen ble nylig medlem i IKFF. Selv sier hun at «Det er viktigere enn på lenge å arbeide for fred. Etter å ha deltatt på møter [med IKFF] ble jeg interessert ut fra de aktuelle temaene, interessante og lærerike diskusjoner og imøtekommenhet».

Krever mer human asylpolitikk

• Marit Gjærum

IKFF er sentral i arbeidet for å endre dagens asylpolitikk. Disse kravene preger jobbingen vår i Nasjonalt Yemane-nettverk:

-Vi krever at lengeværende asylsøkere med endelig avslag må få VARIG OPPHOLD på humanitært grunnlag senest 10 år etter registrering.

-Vi krever 'Stopp tvangsutsendingen av etiopiere, følg UNHCRs (United Nations High Commissioner for Refugees) råd og NOAS (Norsk organisasjon for flyktninger og asylsøkere) sine anbefalinger', og vi krever 'Rettsikkerhet for de internerte på Trandum'.

Tidligere i år ble minst 15 etiopiere tvangsreturnert til Etiopia. I november ble en ny gruppe på rundt 9 personer (fire av dem er kvinner) internert på Trandum. Tilsynsrådet for Trandum har protestert på at de internerte pålegges samtaler med en delegasjon fra etiopiske myndigheter uten at Politiets utlendingsenhet (PU) og de internertes advokater får være tilstede. Stortingsrepresentant Birgit Oline Kjerstad, SV/ Møre og Romsdal fremmet den 19. november sammen med Rødt, MDG og Krf et representantforslag der de ber regjeringen stanse tvangsretur av asylsøkere inntil den ulovlige intervjupraksisen er endret i tråd med Tilsynsrådets anbefalinger.

Tverrpolitisk protest

Natt til 31. oktober ble Nagga Hailemichael (22 år i Norge) hentet av PU på gården sin på Røros. I et innlegg i *Arbeidets Rett* (5.11.24) støtter ordfører Isak V. Busch (Ap) sammen med varaordfører og gruppeledere for samtlige partier arbeidet for å hindre tvangsutsendelse av Nagga Hailemichael. De skriver:

«Nagga Hailemichael er innbygger i Røros kommune. Han har bodd på Røros i over 20 år, og livnærer seg som bonde og altmuligmann. Han har et stort kontaktnett, bidrar som frivillig på en

rekke områder, betaler sin skatt og er rørosing god som noen. Vi er sterkt bekymret for hva som blir Hailemichaels videre skjebne om han nå sendes ut av Norge, og vekk fra det livet han samvittighetsfullt og møysommelig har bygget seg på Røros. - - Denne saken er et eksempel på at det finnes mangler ved dagens ordninger som gir utslag som ikke synes rimelige».

<https://www.rett.no/vedroende-tvangsutsendelse-av-nagga-hailemichael/o/5-44-953049>

Mange ulike instanser protesterer på det som nå skjer. Justisminister Mehl får brev fra flere biskoper, fra Mennesker i Limbo (Bergen) og enkeltmennesker som engasjerer seg. I Rogaland har Solveig Nårstad sendt brev til Per Olaf Lundteigen/SP.

Krav til partienes program for 2025-2029

I løpet av våren 2024 sendte Yemanenettverket brev til lederne for arbeidet med nye partiprogram i samtlige politiske partier, med krav om endringer i dagens regelverk. Noen partier har svart positivt på kravene, og en oppsummering av våre krav (se egen ramme) sendes på nytt til partiene i forkant av siste runde i jobbingen med partiprogrammene for 2025-2029 med endelig vedtak på landsmøtene til våren 2025.

Yemanedagen 8. januar

I Yemane-nettverket deltar organisasjoner på tvers av livssynsmessige og politiske skillelinjer; Mennesker i Limbo (MiL - Bergen, Trondheim, Bodø og Oslo), Awa United (Stord), Rettferdighet i asylpolitikken (RIA - Stavanger) og IKFF (Bergen, Trondheim, Tromsø, Hamar, Oslo). Det planlegges Yemanemarkeringer i Stavanger, Stord, Bergen, Trondheim, Bodø, Tromsø, Hamar, Kristiansand og Oslo. IKFF administrerer nettverket, og IKFF-ere er involvert i planlegging og gjennomføring av Yemane-markeringene de fleste stedene.

Yemane-nettverkets politiske krav

For lengeværende asylsøkere med endelig avslag må det finnes en varig løsning - ET STED MÅ GRENSEN GÅ!

1. Lengeværende asylsøkere med avslag lever et liv i limbo år etter år. De våger av ulike årsaker ikke reise tilbake til hjemlandet.

Mange har vært her i 15-20 år. De utgjør en ressurs som Norge i liten grad gjør seg nytte av.

De er en liten gruppe, trolig er det i underkant av 1000 lengeværende asylsøkere med endelig avslag i Norge.

Det må settes en grense:

Vi krever at lengeværende asylsøkere med endelig avslag må få VARIG OPPHOLD på humanitært grunnlag senest 10 år etter registrering

2. Lengeværende asylsøkere er fratatt retten til å arbeide og til opplæring/utdanning, de har ikke tilgang til helsehjelp på linje med resten av befolkningen.

Det må settes en grense:

Vi krever grunnleggende MENNESKERETTIGHETER for asylsøkere

- rett til helsehjelp på linje med resten av befolkningen
- rett til arbeid, utdanning, bolig

3. Dagens regler for tilbakekalling av oppholdstillatelse må endres. Gjeldende regler er ødeleggende for integreringsprosessen, praktiseres brutalt og er urimelige.

Forholdsmessighetsvurderinger må gjøres gjeldende for tilbakekall av oppholdstillatelse og statsborgerskap.

Det må settes en grense:

Vi krever at det innføres en FORELDELSESRIST på 10 år

4. Barnets beste må komme først

Gjennom ratifiseringen av Barnekonvensjonen og Grunnlovens paragrafer 102 og 104 har barn en grunnleggende rett til familieliv og samliv med begge foreldrene.

Det må settes en grense:

Vi krever at BARNETS BESTE ikke overkjøres av det som blir omtalt som innvandringspolitiske hensyn

Norge må følge FNs anbefalinger og tolkning av FLYKTNINGKONVENSJONEN

Minnestund med marsjordre

• *Gro Standnes*

«Er du ikke forut for din tid – kommer den aldri». Dette Berit Ås-sitatet var overskriften på hennes minnesider. Budskapet preget også bisettelsen 1. oktober 2024.

Naturlig nok hadde familien valgt å holde seremonien i Arbeidersamfundets sal. Kisten var lindegrønn – som framtidshåpet. Salen var full av mennesker, som klappet og sang Kjerringrokk-refreng «Å, å, å jenter – Vi må heve våre stemmer skal vi høres!» da kisten ble båret ut. Berit var ustoppelig – selv i sin egen bisettelse. Hun hadde da også formidlet til sine nærmeste at hun egentlig ikke hadde tid til å dø.

«Berit Ås vil for alltid inspirere, gjennom sin kraft, sitt mot, og ikke minst sitt fantastiske humør» sa Kristin Hetle da hun avsluttet hilsningstalen fra Norsk Kvinnesaksforening. Utdrag fra hennes tale er gjengitt i egen tekstboks.

«Berit har hele sitt voksne liv vært aktiv i fredsbevegelsen – og *skapt* fredsbevegelse.» understreket Kari Nes i talen hun holdt på vegne av vår organisasjon. Karis tale er gjengitt i sin helhet.

Minneord fra IKFF ved Berit Ås sin bære

• *Kari Nes*

Berit Ås erfarte som helt ung å få krigen inn på livet – faren ble som lærer sendt på tvangsarbeid i Kirkenes i 1942. Han returnerte derfra utmagret og med ødelagt helse.

Berit har hele sitt voksne liv vært aktiv i fredsbevegelsen – og *skapt* fredsbevegelse. Fra studietida og livet ut var hun medlem av *Internasjonal kvinneliga for fred og frihet – IKFF*, i flere år som medlem av landsstyret, og som aktiv og engasjert like til det siste.

Organisasjonen ble stiftet i 1915 i Haag som *Women's International League for Peace and Freedom - WILPF*. Norske kvinner var også med

i Haag. Det ene tyngdepunktet på stiftelsesmøtet var rettferdig og varig fred, det andre var politisk medbestemmelse for kvinner, for det mente delegatene var en forutsetning for fred. Logoet for organisasjonen er ei fredsdue i et kvinnemerke – freds- og kvinnekamp, to av Berits hjertesaker.

Kampen mot atomvåpen var tidlig sentral for Berit. Fra 1960 av ledet hun «Kvinnenes internasjonale fredsaksjon», inspirert av *Women's International Strike for Peace (WISP)* i USA. Fredsaksjonen presset bl.a. på for opprettelse av *Det norske nedrustningsutvalget* (1961). Aksjonen fulgte tett med på dagsorden for NATO-møtene; de dro gjerne og demonstrerte på møtene også, f.eks. i 1964 i Paris.

Berit var opptatt av de katastrofale langtidsvirkningene av radioaktivitet på helse og miljø. Sammen med bl.a. Tove Bye engasjerte hun seg også i bekjempelsen av «atomvåpens siamesiske tvilling», atomkraft. Brukt kjernebrensel vil være farlig for mennesker og miljø i mange hundre tusen år, og det kan vi bare ikke tillate, sa hun.

Berits enorme betydning for fredsbevegelsen i vid forstand må framheves – og ikke bare i Norge. Det kunne være små aksjoner, som når hun og Eva Nordland og noen få til demonstrerte mot atomprøvesprengninger med tente fakler utenfor den franske, engelske, amerikanske og sovjetiske ambassaden i Oslo. Og store aksjoner som dro med seg hundrevis, tusenvis av mennesker, ikke minst *Kvinner for fred* – både i Norge, Sverige og Danmark. Berit tok også initiativ til en underskriftsaksjon under overskriften «*Våpenmilliardene til mat*» - også et viktig anliggende for henne - adressert til en FN-konferanse i 1980. En halv million signaturer ble samlet inn!

I 2020 ble Berit tildelt det svenske *Folkets fredspris* for sitt livslange fredsarbeid. Denne prisen er tidligere gitt til både Gandhi og Galtung. I Sverige hadde hun vært på over 200 steder og snakket om kvinner og fred, og hun har forelest på 80 steder ellers rundt om i verden ved universiteter og fredsmøter, også under lengre opphold i USA, Canada og Filippinene. I New York ble hun forresten invitert hjem til den hyggelige musikeren de snakka med på fredsmøtet, John Lennon het han, og Yoko var der også.

Og dette er bare litt av alt vi kunne ha trukket fram om Berits arbeid for fred.

Vi er takknemlige for Berit Ås sin uvurderlige innsats for fredsarbeidet, hennes mot og standhaftighet, og den fantastiske inspirasjonen hun var. Det beste vi kan gjøre nå, er å hedre hennes minne gjennom å fortsette kampen.

En rød tråd fra Aasta Hansteen til Berit Ås

Utdrag fra talen til Kristin Hetle, leder av Norsk Kvinnesaksforening.

Berit Ås ruver i norsk kvinnebevegelses historie. Der Gina Krog kjempet fram stemmeretten, stod Berit Ås i spissen for å virkeliggjøre kvinners fulle inntreden i politikken. Aksjonen ved kommunevalget i 1971 sendte kvinnene hodestups inn i lokalpolitikken, og etter aksjonen var det egentlig ingen vei tilbake – etter hvert ble annenhver kvinne og mann normen for valglistene i Norge.

Som en Aasta Hansteen som hundre år tidligere kjempet for en kvinnefrigjøring som ikke handlet om at kvinner skulle bli som menn, men selv være «originalbilder», og sette premissene for kampen ut fra sin kvinnelige egenart, etablerte Berit Ås begrepet «kvinnekultur». Det gjorde hun gjennom å studere hvordan foreninger med et flertall av kvinner versus de med menn i flertall opererte, og hun konkluderte med at kvinner er bærere av en annen kultur enn den som var rådende i mannssamfunnet.

Berit Ås opplevde i løpet av sitt liv å bli usynliggjort og latterliggjort og utsatt for hele menyen av hersketeknikker. Slik har mannssamfunnet alltid prøvd å nøytralisere kvinnesakskvinner. Men hun hadde kvinnene i ryggen, og hun visste – som det sto i Kvinnens lille røde: Hvis ikke *vi* vil kjempe vår kamp, hvem skal da kjempe den for oss? Hvis ikke *vi* prioriterer kvinner og deres problemer, hvem skal gjøre det for oss? Hvis ikke *nå* – når da?

Ja, vi selger dette landet

Ja vi selger dette landet
som det stiger frem;
skog og mark og siden vannet
som gir lys til tusen hjem.
Gamlehjem og barnehager.
Rygge til et våpenlager,
slik det Jensemenn behager,
når et NATO trenger dem.

NATO trenger mere gass
til en krigens tumleplass.
Midt-Østen er ødelagt.
Pentagon har vist sin makt.
Nå vil Norden stå for tur.
Nye baser. Full mundur!
USAs marinehær
trener fritt ved baser her.

Stakkars lille Norge har
kampfly-bermen bombeklar.
Som en trofast kjøpt lakei
baner vi for krigen vei.
Fritt for motstand, høyt i nord,
brennes skal igjen din jord.
«Stars and Stripes» skal vaie fritt
over landet som var ditt.

«Fra et fordums fredens land i et fortvilet opprør mot statsmaktens salgsganter. Berit Ås, februar 2018». Også publisert i *Dikt i utvalg*, Berit Ås og Dagrunn Grønbech, Lyrikkforlaget 2022.

*Gitte Sætre framfor Fredsfrisen, Oslo
16. november 2024. Foto: Jon Gorospe*

FREDSFRISE om FREDSKULTUR i Oslo

• *Gitte Sætre i intervju med Audgunn Oltedal*

Nå står verket om Fredskultur på Olav Vs plass i Oslo. Senere vil det bli vist flere steder i Norden.

– *Hvorfor har du laget denne Fredsfrisen Gitte Sætre?*

– For å visualisere en kultur av fred i dagens samfunn. Jeg har ønsket å skape et monumentalt verk for det offentlige rom som inviterer til refleksjon og samtale, spesielt i forbindelse med Nobels fredsprisutdeling.

– *Hva er det viktigste budskapet?*

– At fred ikke bare er fravær av krig, men noe vi aktivt må bygge i våre lokalsamfunn, våre relasjoner og i vår daglige handling. Fredsfrisen er mer enn en estetisk installasjon; den er et

spørsmål og en påminnelse om hvordan vi bygger fred i vår tid, og hvordan vi kan forstå og praktisere fred på en aktiv måte.

– *Hvorfor navnet Fredskultur?*

– *Fredskultur* er inspirert av FN og FNs organisasjon for utdanning, vitenskap, kultur og kommunikasjon (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, UNESCO), hvor Ingeborg Breines, en ledende norsk stemme innen fredsarbeid, har vært særlig aktiv. Hun har jobbet med å synliggjøre at fredskultur handler om mer enn å unngå krig. Det dreier seg om å bygge samfunn som verdsetter solidaritet, samarbeid og en ikkevoldelig tilnærming i alle deler av livet.

Turid Vaagen, IKFF-medlem og ildsjel for samarbeid mellom kirken og fredsbevegelsen

• *Gro Standnes*

I løpet av høsten har Turid Vaagen gått i bresjen for to fredsarrangementer i Sagene kirke. Den første var en fredsgudstjeneste i tilknytning til Hiroshimadagen i august. Den andre var en

fredskonsert 13. november, i nært samarbeid med prest og medarbeidere i kirken og Bente Lund fra Nedrustningsgruppa i IKFF i Oslo/Viken. Inntektene av fredskonserten går uavkortet til det humanitære arbeidet Kirkens Nødhjelp driver i Gaza. Musikerne som bidro, var den vel

Lysgloben i Sagene kirke

kjente organisten og multimusikeren Ulf Nilsen, sopranen Lise Granden Berg og mezzosopranen Gro Bente Kjelle vold. Mange av de mellom 150-180 fram møtte ga uttrykk for at den flotte og sterke konserten var til inspirasjon og gjorde dem godt.

I en lengre artikkel om fredsgudstjenesten i august, slår Turid Vaagen fast at «Kirken forvalter fredsbudskap, nedtegnet i Det nye testamente og mange andre kristne skrifter. Ta for eksempel Bergprekenen, verdens mest kjente tale som kan betraktes som etisk undervisning som danner grunnlag for fred. Jeg mener at store deler av vår kristne kulturarv kan brukes i arbeidet for fred og mot krig. Det er spesielt viktig nå i denne tid hvor opprustning og krigsretorikk har blitt så dominerende i alle mulige medier og kanaler, og kriger raser.»

Les Turid Vaagens artikkel her:

<https://www.ikff.no/wp-content/uploads/2024/11/Fredsgudstjeneste-i-Sagene-kirke.pdf>

FREDSARBEIDEREN

Herre, vi lyder ditt bud; smir
de dødelige sverdene om
til plogjern.

For jorda venter,
de livredde,
de sultne, skadete
gjemt bak krigens dokumenter

Herre -
mens jorda led
under våpnenes vekst,
krysset vi kloden
med bønner om fred, sanger og
mørkerød tekst.

Det er høst i nord.
Vi møtes i spor
satt av Guds barn;
Fredsarbeiderne på jord.

Herre –
Maria Mor

Dikt av Helga Lid Ball.

Helga skrev diktet til fredskonserten i Barbu kirke i Arendal 21.09, og leste det opp under åpningen av utstillingen *Fredspropaganda* i Arendal bibliotek 12. oktober.

I fem år på 1970-tallet drev Helga Lid Ball Fredskontor i Arendal. Helga Lid Ball er medlem i IKFF og aktiv med i arbeidet for å få til mer organisert IKFF arbeid i Agder.

Arbeidet for miljøet har i mange år vært en hjertesak for Helga Lid Ball.

Helga Lid Ball.

Foto: Tom Helge Langnes

MEDLEMSKONTINGENT

Vi minner om kontingenten for 2024. Kontingenten per år er 500 kroner eller 300 kroner, medlemmene velger selv. Det er også mulig å betale for 2025.

Men husk å oppgi for hvilket år betalingen gjelder.

Vi setter stor pris på pengegaver. Gaver over 500 kroner kan trekkes fra skatten. Husk å oppgi hva innbetalingen gjelder.

Pengene gir mulighet for aktiviteter og synliggjøring av IKFF.

Kontonummeret er: WILPF Norge 1254 62 53048 eller VIPPS #538306

LOKALAVDELINGER OG KONTAKTER

Agder: Kristine Tøsse, epost: kristinetosse@gmail.com

Bergen/Hordaland: Aase Møller-Hansen, epost: aasemh04@yahoo.com

Innlandet: Kari Nes, epost: kar-nes@online.no

Oslo/Viken: Elisabeth Koren, epost: ea-koren@hotmail.com

Sandnes: Ingegerd Austbø, epost: ingegera@online.no

Stavanger: Hilde Solberg, epost: solberghilde@outlook.com

Tromsø: Ingvild Austgulen, epost: austgulen@gmail.com

Trondheim: Berit Rusten, epost: beritrusten@gmail.com

BLI MEDLEM AV IKFF

Ønsker du å bli medlem, send oss ditt navn, postadresse og epostadresse på epost: ikff@ikff.no eller per brev til Majorstuveien 39, 0367 Oslo.

FRED OG FRIHET

Fred og Frihet utgis av WILPF Norge / Internasjonal kvinneliga for fred og frihet (IKFF)

Redaksjonen for nr 4/2024

Ellen Elster, Audgunn Oltedal, Yennie Bredin, Elin Fossen, Gro Standnes

Lokalredaksjon i Oslo/Viken: Styret i IKFF Oslo/Viken blant annet v/ Eli Hindenes og Elisabeth Koren

Layout

Ida Nygaard

Korrektur

Mari Holmboe Ruge og Yennie Bredin

Redaksjonen avsluttet: 22. november 2024

Forsidebilde: Fredsfrisen

Fred og Frihet er også å finne på våre nettsider www.ikff.no

Kontakt

Majorstuveien 39
0367 Oslo, Norge

Organisasjonsnummer

983 794 815

Kontonummer

WILPF Norge
1254 62 53048
Vipps: #538306

